

Factsheet Fonds Ziekenhuis Opleidingen (FZO)

Onderwerp: Fonds Ziekenhuis Opleidingen	
Kernboodschap	<p>Via de beschikbaarheidsbijdrage kunnen ziekenhuizen een kostendekkende financiering ontvangen voor het opleiden van een aantal medisch-ondersteunende beroepen en gespecialiseerde verpleegkundigen.</p> <p>Het Capaciteitsorgaan (CO) raamt en adviseert hoeveel er moet worden opgeleid van de medisch-ondersteunende beroepen en gespecialiseerde verpleegkundigen. Ziekenhuizen bepalen zelf hoeveel ze opleiden en of ze mogelijk ook boventalig opleiden. Tot op heden leiden ziekenhuizen onvoldoende op en wordt er niet volgens ramingen opgeleid. Wat er toe leidt dat de tekorten steeds groter worden.</p> <p>Wel is de opleidingsinspanning van de ziekenhuizen de afgelopen jaren enorm gestegen van 1528 personen instroom in de opleidingen in 2014, naar 2834 personen instroom in 2020. En dit moeten er volgens de ramingen/adviezen van het Capaciteitsorgaan uit november 2020, 3930 worden in 2021. Deze ramingen worden naar verwachting niet gehaald. De gestegen vraag naar FZO opgeleide is vooral te wijten aan de gestegen zorgvraag.</p> <p>Er is op dit moment extra aandacht voor het aantal IC-verpleegkundigen, omdat het tekort daaraan een knelpunt is in de IC-opschaling voor Covid-zorg. In 2014 stroomden er nog 203 personen in de opleiding, terwijl dat in 2020 al gestegen was naar 448. In 2021 zou de instroom van IC-verpleegkundigen in de opleiding 775 personen moeten zijn volgens de ramingen van het Capaciteitsorgaan. Deze ramingen gaan waarschijnlijk niet gehaald worden, door een tekort aan basisverpleegkundigen om in te stromen in de opleiding, een tekort aan begeleidingscapaciteit en het feit dat de opleidingsbeslissingen per afdeling worden genomen en niet bijvoorbeeld op regionaal niveau.</p> <p>Op dit moment zijn er in 2021 190 verpleegkundigen ingestroomd in de opleiding Basis Acute Zorg (BAZ) en 296 personen zijn ingestroomd in de opleiding Intensive Care verpleegkundige in 2021. In 2020 stroomden er 74 verpleegkundigen in de BAZ en 463 verpleegkundigen stroomden in de opleiding tot IC-verpleegkundige.</p> <p>In 2020 ontvingen 360 IC-verpleegkundigen hun diploma. In 2021 hebben 186 IC-verpleegkundigen hun diploma behaald tot nu toe en zijn er 116 BAZ diploma's uitgereikt.</p>
Argumentatie	<p>De kostendekkende financiering via de beschikbaarheidsbijdrage van het FZO is ingevoerd om de tekorten, die er al jaren zijn, aan te pakken. Daarnaast is aan de financiering ook een regionaal overleg verbonden waarin ziekenhuizen met elkaar afspraken maken over wat er moet worden opgeleid en om te voorkomen dat ziekenhuizen personeel bij elkaar weggapen om zelf niet op te hoeven leiden (free-rider gedrag).</p>
Politieke afspraken	<p>In het hoofdlijnenakkoord Medisch Specialistische Zorg van 2018 is de ambitie opgenomen dat ziekenhuizen in 2021 volgens de ramingen van het Capaciteitsorgaan opleiden. Deze ambitie gaat niet gehaald worden.</p> <p>Oorzaken van het achterblijven van de instroom in de FZO opleidingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tekort aan basisverpleegkundigen - Jaar op jaar te weinig opgeleid, wat weer leidt tot hogere tekorten en een nog grotere benodigde opleidingsinspanning. - De FZO-gelden (beschikbaarheidsbijdragen) worden uitbetaald op de algemene ziekenhuisrekening en vaak niet doorgesluisd naar de juiste afdeling die de opleidingsinspanning heeft gedaan. De opleidingsbeslissingen worden veelal op afdelingsniveau gemaakt. Wanneer men het geld uit het FZO niet op de afdeling terugziet dan is dit geen prikkel om meer op te leiden. Er zou gestreefd moeten worden naar een meer gecoördineerde aanpak van de opleidingsbeslissingen in ieder geval op bestuursniveau per ziekenhuis en liefst nog op regionaal niveau. Het CO geeft adviezen per ziekenhuis voor de FZO beroepen. Deze adviezen kunnen daarbij helpen. - Opleiden kost tijd en deze tijd is er nu niet tijdens de coronapandemie.

	<p>Tevens is er afgesproken dat de verpleegkundige vervolgopleidingen beter gaan aansluiten bij de werkpraktijk en ontwikkeling van de nieuwe taken, rollen en functies. En dat de bekostiging hierop zou worden aangepast door VWS/NZa. Daarom is in september 2018 gestart met het project CZO Flex Level, waarin de verpleegkundige vervolgopleidingen worden geflexibiliseerd door ze op te bouwen uit modules. VWS subsidieert het project voor de drie clusters verpleegkundige vervolgopleidingen (acute zorg, langdurige zorg en moeder & kind). Per cluster komen er basis modules en daarna kan de opleiding worden opgebouwd uit andere modules waarbij rekening kan worden gehouden met de specifieke wensen en werksituatie van de verpleegkundige in opleiding tot gespecialiseerd verpleegkundige. Hierdoor kunnen de opleidingen beter op eigen tempo worden doorlopen en worden ze mogelijk ook korter, waardoor de verpleegkundige eerder kan worden ingezet. Dit omdat het makkelijker wordt om met Erkenning van eerder Verworven Competenties (EVCs) te werken. Medio 2023 zal het project CZO Flex Level in de afrondende fase komen.</p> <p>In 2020 is al vervroegd gestart met de Basis Acute Zorg (BAZ-opleiding), omdat het acute cluster (IC, SEH, Ambulance en Cardiac care) kampte met grote personeelstekorten als gevolg van de toegenomen zorgvraag door de coronapandemie. De BAZ opleiding zijn de basis modules van het acute cluster. Na de BAZ opleiding kun je als verpleegkundige verschillende taken uitvoeren op de acute zorg afdelingen en kun je ook uitgewisseld worden binnen deze afdelingen. Iets waar in de coronapandemie veel behoefte naar is, vanwege de moeilijkheden om de roosters op de afdelingen rond te krijgen. Na de BAZ opleiding kun je modules volgen die leiden tot de volgende uitstroom richtingen; IC-verpleegkundige, Ambulance verpleegkundige, SEH-verpleegkundige, Cardiac care verpleegkundige, Medium care verpleegkundige.</p> <p><u>Medisch ondersteunende beroepen</u> Per brief van 10 november 2020 aan de TK over vernieuwend opleiden is aangekondigd dat VWS samen met de NVZ, NFU, Vereniging Hogescholen en beroepsverenigingen gaat verkennen wat er nodig is om ook de opleidingen voor medisch ondersteunende beroepen te flexibiliseren, in het bijzonder de opleidingen tot operatieassistent en anesthesiemedewerker. De verkenning met de NVZ, NFU, het onderwijsveld en de beroepsverenigingen vindt nu plaats.</p>
--	--

Beroep	Instroom	Instroom	Instroom	Instroom	Instroom	Instroom	Instroom	advies
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	capaciteitsorgaan 2020 instroom per jaar
Anesthesiemedewerker	133	135	178	231	253	252	249	360
Deskundigen infectiepreventie	37	34	28	31	34	39	11	62
Gipsverbandmeesters	6	6	21	34	39	44	36	45
Klinisch Perfusionisten	0	11	10	8	11	7	5	16
Operatieassistenten	176	198	249	313	321	325	298	711
Radiodiagnostisch laboranten	67	48	71	79	92	89	114	105
Radiotherapeutisch laboranten	16	15	15	19	13	21	28	28
Totaal medisch ondersteunende beroepen	435	447	572	715	763	777	741	1327
Dialyseverpleegkundigen	79	100	107	127	126	171	155	272
IC-kinderverpleegkundigen	39	20	33	41	34	46	48	93
IC-neonatologieverpleegkundigen	44	49	47	42	48	58	64	105
IC-verpleegkundigen	203	225	349	405	432	429	448	775
Kinderverpleegkundigen	106	161	205	267	313	351	363	424
Obstetrie verpleegkundigen	111	131	122	173	199	236	240	229
Oncologieverpleegkundigen	349	409	345	410	425	477	371	376
SEH-verpleegkundigen	162	204	243	343	399	382	368	294
Kinderoncologieverpleegkundigen				41	27	55	36	35
Kinderverpleegkundige extramuraal		32	58	21	31			
Totaal gespecialiseerde verpleegkundigen	1093	1331	1509	1870	2034	2205	2093	2603
TOTAAL	1528	1778	2081	2585	2797	2982	2834	3930
Ambulanceverpleegkundigen	121	120	142	169	179	172	186	253

Overig

Ambulanceverpleegkundige

De opleiding tot ambulanceverpleegkundige valt niet onder het FZO, omdat het geen ziekenhuisberoep is. Via de directie CZ is er 10 miljoen per jaar beschikbaar gesteld via een subsidie voor het opleiden van ambulanceverpleegkundigen. De specialistische vooropleiding die nodig is om de opleiding tot ambulanceverpleegkundige te volgen (bijv. SEH- of IC-verpleegkundigen) valt wel onder het FZO. Sinds 2019 is er ook een opleiding tot ambulanceverpleegkundige waarbij ingestroomd kan worden zonder specialistische vooropleiding. Daarnaast is het vanaf 2020 mogelijk om na het volgen van de BAZ-opleiding door te stromen en de modules voor de ambulance verpleegkundige te volgen.

Historie

Het Fonds Ziekenhuisopleidingen (FZO) is per 1 augustus 2010 opgericht. De aanleiding voor het FZO was zichtbaar marktfalen en een (dreigend) tekort aan gespecialiseerde verpleegkundigen en medisch-ondersteunend personeel in ziekenhuizen. Het marktfalen uitte zich in dreigende tekorten van met name operatiekamerassistenten, anesthesiemedewerkers en Intensive Care (IC)-verpleegkundigen. De arbeidsmarktsituatie was dusdanig dat sommigen van dergelijke verpleegkundigen ontslag namen en vervolgens zich middels detacheringbureaus duur lieten inhuren door ziekenhuizen. Het gaat hierbij om beroepsgroepen die niet snel te vervangen zijn door andere functies en zonder welke bepaalde zorgverlening, zoals operaties, geen doorgang kan vinden.

Het doel van het FZO was om opleidingsplekken voor gespecialiseerd verpleegkundigen en medisch-ondersteunend personeel te stimuleren om daarmee tekorten bij deze beroepsgroepen te voorkomen. Hiertoe werden middelen onttrokken uit de algemene ziekenhuisbegrotingen en vervolgens gericht verdeeld aan de hand van de gepleegde opleidingsinspanningen. Op deze manier betalen ziekenhuizen met weinig opleidingsinspanningen, mee aan de opleidingen die andere, meer actieve, ziekenhuizen plegen. Hiermee wordt free-rider gedrag tegengegaan. Een aanpalende doelstelling was om

	<p>het opleidingsaanbod stabiel te maken en de varkenscyclus te doorbreken. Daarnaast hoopte men dat regionaal meer afstemming plaats zou vinden en instellingen voor elkaar gingen opleiden. Bij de regeling is bewust gekozen om de verdeling van opleidingsplekken niet centraal te regisseren, zoals bij de medische vervolgoopleidingen voor specialisten. Dit was een bewuste keuze om deze (minder omvangrijke) subsidie organisatorisch eenvoudig te houden.</p> <p>Per 1 januari 2014 is het fonds overgeheveld naar de NZa in de vorm van een beschikbaarheidsbijdrage. De beschikbaarheidsbijdrage wordt betaald uit de premiegelden en staat derhalve niet op de VWS begroting.</p> <p><u>Toevoegen van opleidingen aan het FZO</u></p> <p>De opleidingen waarvoor een beschikbaarheidsbijdrage geldt, zijn opgenomen in het Besluit bij de WMG. Het is mogelijk om meer opleidingen toe te voegen aan de beschikbaarheidsbijdrage, hiervoor moeten de volgende stappen worden ondernomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzocht moet worden of er sprake is (op de lange termijn) van een landelijk tekort, • de NVZ en NFU wordt gevraagd naar hun opvatting over het toevoegen van de nieuwe opleiding, • het Capaciteitsorgaan moet ramen hoeveel er vervolgens per regio en landelijk moet worden opgeleid, • het opleidingsinstituut en de zorginstelling moet een erkenning hebben van het College Zorgopleidingen (CZO), • de NZa moet een kostenonderzoek doen om te bepalen wat een kostendekkende financiering is, • het besluit (een AMvB) moet worden aangepast. • Gezien bovenstaande stappen kost het minimaal 1,5 jaar voordat een nieuwe opleiding is toegevoegd aan het FZO. Daarnaast moeten er ook de financiële middelen beschikbaar zijn om de stappen te doorlopen en om de beschikbaarheidsbijdrage aan te vullen. Er kan ook gekozen worden om opleidingen uit het FZO te halen, dat is tot op heden nog niet voorgekomen. Denkbaar zou zijn om opleidingen uit het FZO te halen als er geen arbeidsmarkt tekorten meer zijn. Hiervoor zou ook het besluit moeten worden aangepast. • De CZO erkenning is een eis die we hebben gesteld, zodat het CZO kan toezien op de kwaliteit van de opleiding en zodat de diploma's ook door heel Nederland geaccepteerd worden en dus een zogenaamd civiel effect hebben. Het CZO zorgt er op deze manier voor dat zorgprofessionals in heel Nederland op dezelfde manier worden opgeleid. Er zijn meer dan 30 opleidingen met een CZO erkenning, daarvan zijn er 15 opleidingen die in het FZO zitten en gebruik kunnen maken van de beschikbaarheidsbijdrage. Deze opleidingen zijn destijds opgenomen in het FZO, omdat daar de problemen het grootst waren. Om aan een CZO erkenning te komen moet een opleiding- en zorginstelling zich melden bij het CZO en vervolgens zal het CZO een accreditatie uitvoeren om te bepalen of de instelling aan de CZO vereiste voldoet en een CZO erkenning kan krijgen. • <u>Prikkelende financiering</u> In 2016/2017 vond er een beleidsdoorlichting plaats die ging over het FZO. De conclusie van de onderzoekers was de beschikbaarheidsbijdrage niet de prikkelende werking heeft waarop was gehoopt. We zien nog steeds dat ziekenhuizen niet volgens ramingen opleiden. Dit komt volgens de onderzoekers deels doordat er sprake is van diplomafinanciering. Er wordt pas geld uitgekeerd wanneer iemand zijn diploma heeft gehaald, op het moment dat de opleidingskosten worden gemaakt wordt er niet direct gecompenseerd. Daarnaast zijn de middelen niet geormerkt, waardoor het geld vaak ook niet terecht komt op de afdeling die de kosten maakt. Wanneer we de bekostigingssystematiek gaan aanpassen aan het modulaire opleidingsaanbod kijken we ook hoe de bekostigingssystematiek kan worden aangepast waardoor het meer prikkelend gaat werken en werkgevers stimuleert om meer te gaan opleiden. • <u>Budgettair kader</u> Tot op heden zijn er voldoende middelen geweest voor het FZO. Met de NVZ en NFU is afgesproken dat wanneer de kosten boven het budget uitstijgen, gezamenlijk naar dekking wordt gezocht.
--	---

5 - 9

5.1.2i Concept